

STUDIA GENERALIA 2007

Sanan mahti - Mikael Agricola 450 vuotta

Helsingin yliopisto 18.10.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

KIELI VALLANKÄYTÖN VÄLINEENÄ

Euroopan Komission Käännöstoimen pääjohtaja Juhani Lönnroth
Kääntyykö suomalainen mieli Euroopan unionissa?

Neljäsatua viisikymmentä vuotta Mikael Agricolan jälkeen Suomen kielestä on tullut kansainvälinen kieli Suomen EU-jäsenyyden myötä. Kansan kielestä on tullut vallan ja vaikutusvallan väline Euroopan kansojen yhteisössä. ABC-kirjasta on pitkä ajallinen ja henkinen matka EU-direktiiveihin, mutta tänään suomen kieli on arkipäivää EU:n toimielinten kokouksissa ja käytävillä.

Vaikka EU:ta on pidetty taloudellisena yhteenliittymänä, se on ensi sijassa arvoyhteisö. Se perustuu kansojen ja kansalaisten samanarvoisuuteen, tukee heidän osallistumismahdollisuuksiaan ja tunnustaa heidän kulttuuriensa ja kieltensä moninaisuuden. Tämä EU:n yhteiskuntamalli on kansainvälisesti ainutlaatuinen, vaikka monissa maailman maissa puhutaankin useita kieliä. Sekä periaatteellisista että oikeudellisista syistä suomenkielen asema EU:ssa on turvattu: Mikään EU-säädös ei tule voimaan missään jäsenmaassa, ellei se ole käännetty kaikille virallisille kielille, mukaan lukien suomi.

Vuoteen 2004 saakka suomen kieli sai lisähuomiota EU:ssa ei-indoeurooppalaisena, eksoottisena ja outona kielenä. Suomi ja suomalaisuus kiinnostivat. Suomen onnistunut puheenjohtajakausi v. 1999 antoi vielä lisäpontta. Kun EU:n virallisten kielten lukumäärä vuoden 2004 ja 2007 laajentumisten myötä on nyt kasvanut 23:een, suomen kielestä on tullut yksi "vanhoista" EU-kielistä, ja eksoottisuuspiirteet menevät nyt erityisesti Baltian ja Maltan kielille. Mutta tärkeämpää on se, miten suomen kieli ja suomalaisuus tänään vaikuttaa EU:ssa ja miten EU vaikuttaa suomalaisuuteen. Vuorovaikutus on kolmenlaista: a) suomalaisten mukanaolo EU-säädösten valmistelussa, b) EU-päätösten ja viestien välittyminen suomeksi suomalaiseen yhteiskuntaan ja c) EU:n vaikutus suomen kielen ja sen käsitteiden kehitykseen.

Vaikka englantia onkin saamassa ylivoimaa myös EU:n yleiskielenä, se ei välttämättä tarkoita, että EU:n jäsenmaat olisivat "englantilaisen kulttuuri-imperialismin" armoilla. EU:n lainsäädäntö on pikemminkin "hybridikulttuurin" tuotetta, koska valmistelu on monikielisen ja monikulttuurisen prosessin tulos. EU:n hallintokieltä koskevat samanlaiset selkeyden ja täsmällisyyden ohjeet kuin kansallistakin lainsäädäntöä, eikä sen ymmärrettävyys aina kalpene kansallisen säädöstekstin rinnalla. Kuitenkin monikansallisessa yhteisössä selkeys ja yksinkertaisuus saatetaan määritellä eri tavoin. Katolisessa ja protestanttisessa kulttuuriperinteessä kansalaisten suhde lainsäädäntöön käsitetään eri tavoin.

EU:n ja sen kansalaisten viestinnässä kääntäjä on vallan käyttäjä, joka joutuu toimimaan monenlaisten paineiden ristitulella. Kääntäjä on EU-kielen ja sen mukana päätösten kotouttaja suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän on myös kansalaisten oikeusturvan tae, sekä kielisalapoliisi, joka ensimmäisenä joutuu tulkitsemaan hämääviä alkutekstejä. Kääntäjä on

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www.sivuilla www.helsinki.fi/vst.

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta
Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO

STUDIA GENERALIA 2007

Sanan mahti - Mikael Agricola 450 vuotta

Helsingin yliopisto 18.10.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

myös eri kieliversioiden takana olevan yhteiskunnallisen todellisuuden tulkki sekä sillanrakentaja EU:n yhteiskuntien erilaisen rakenteen ja siitä johtuvien erilaisten ilmaisumuotojen ymmärtämiseen. Kääntäjä on myös kielenhuoltaja ja kielen kehittäjä, jonka tehtävänä on pitää huolta kielen puhtaudesta ja EU-lainsäädännön myötä syntyvien uusien käsitteiden muokkaamisesta suomenkielisiksi vastineiksi.

Kääntäjä ei ole tässä tehtävässään yksin. Suomen kielen ja sitä kautta myös suomalaisen ajatusmaailman merkitys EU:ssa riippuu ensi kädessä Suomen viranomaisten ja muiden tahojen omasta aktiivisuudesta. Tässä on vielä paljon tehtävää. Säädösten valmisteluun EU:n komiteoissa ja työryhmissä osallistuvien suomalaisten olisi kiinnitettävä huomiota tekstien suomenkieliseen asuun jo alkuvaiheessa. Soveltavaa lainsäädäntöä laadittaessa puolestaan on tekstin sisältö tärkeämpi kuin alkuperäisen sanamuodon orjallinen kopiointi. Yhteistyötä EU-lingvistien ja kotimaisten virastojen ja yliopistojen kesken kielenhuollon osalta olisi edelleen kehitettävä. Myös EU-kielen tutkimukseen olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Ajantasainen ja laaja-alainen palaute olisi myös EU-lingvistien ja suomenkielisten tekstien laadun kannalta ensiarvoista.

Kansainvälisen vuorovaikutuksen ja internet-viestinnän jatkuvasti kasvaessa ja vieraiden kielten opetuksen lisääntyessä oman kielen hallinta on kuitenkin keskeisessä asemassa monikielisen viestinnän perustana. Ellet osaa omaa kieltäsi, et omaa viestinnän perustaitoja millään muullakaan kielellä. Siksi niin kouluviranomaisten kuin yliopistolaitoksenkin olisi pidettävä oman kielen hallintaa opetuksensa keskiössä.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta
Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO